

Mozart

Prussian
String Quartets

ENGEGÅRD QUARTET

Mozart og Preussen

Som østerrikske komponister skrev både Joseph Haydn og Wolfgang Amadeus Mozart strykekvartetter som har fått tilnavnet "prøyssiske". De ble tilegnet, eller i alle fall tiltenkt, kong Friedrich Wilhelm II av Preussen, som regjerte fra 1786 til 1797. Særlig hva gjelder Mozarts tre siste kvartetter, kan det være interessant å se litt nærmere på hva som ligger bak, ikke minst også fordi Preussen opphørte å eksistere som egen stat for ca. 150 år siden og få i dag har noe nærmere forhold til dette kongeriket og dets historie.

Østerrike kontra Preussen

Forholdet mellom keiserdømmet Østerrike og Preussen var aldri preget av større hjertelighet. Ennå i dag ser befolkningen i Østerrike og Nord-Tyskland, hvis østre del for en stor del var prøyssisk, med skepsis på hverandre. Det finnes historiske grunner for dette.

Tre eneveldige fyrster ledet Preussens forbausende raske oppbygning til en fryktet europeisk makt fra omkring 1700. De utviklet et effektivt og lojalt byråkrati og en sterk hær; evner og anlegg ble belønnet. Prøyssisk nøkternhet, disiplin og pliktfølelse er blitt både beundret og latterliggjort, og de gamle europeiske stormaktene Østerrike, Frankrike og Storbritannia så nok også på dette nye, ambisiøse kongedømmet som noe av en oppkømling. Det verdige, fiernasjonale Østerrike i sør, med sine røtter langt tilbake i middelalderen, hadde ganske andre preferanser og en annen horisont. Overklassen nøt helst det gode liv og yppig kunstutfoldelse og hadde sans for å improvisere og ta ting som de kom, for gemyttlig skulle det helst gå til her. Skulle man imidlertid komme opp og frem, var det ikke nok med evner og anlegg - en velynder høyt på strå eller penger i lommen var uunnværlig.

Særlig da den ennå unge Friedrich II, som fikk tilnavnet «den store», kom på den prøyssiske tronen i 1740, tilspisset motsetningsforholdet seg. Nokså umiddelbart gikk han til angrep på stormakten i sør, hvor nå Maria Theresia regjerte – som kvinne kunne hennes rett til tronen lett trekkes i tvil. Sjuårskrigen (1756-63) noen år senere ble følgesvanger for store deler av verden. De to maktene sto også i denne krigen på hver sin side, og en inngrodd skepsis var dermed blitt til bittert fiendskap.

Opplysning kontra fromhet

Samtidig var opplysningstanken og ideen om det såkalte opplyste enevelde sterk i begge stater. Fornuften skulle råde. Og Friedrich II var heller ikke uten kunstneriske anlegg og filosofisk dybde. Han spilte fløyte, ansatte fremragende musikere ved sitt

hoff og hadde flere av de franske opplysningstenkerne hos seg i perioder, særlig kjent er hans forhold til, og brevveksling med, Voltaire. Ved Preussens fremste universitet i østprøyssiske Königsberg (i dag Kaliningrad) virket blant annet Immanuel Kant, som brakte opplysningstenkningen til sin største høyde. Mulingens er han den største filosof verden har sett.

Det er et uttrykk for den forbausende liberale ånd under Friedrich II at sensuren ble opphevet og religionsfrihet innført. «Enhver kan bli salig på sin måte», hadde han sagt. En Kant kunne uttrykke seg helt uten frykt for represalier. Selv sto kongen nokså fremmed overfor det religiøse, derimot var han frimurer. Frimurernes humanistiske, frisinnete tenkemåte vant stor innflytelse i Europa gjennom 1700-tallet og forbrødret medlemmer med høyst forskjellig bakgrunn.

Også Haydn og Mozart var frimurere og på mange måter sønner av opplysningstiden. Haydns oratorier «Skapelsen» og «Årstidene» uttrykker optimisme og tro på det gode i menneskene, mens flere av Mozarts operaer er kritiske til adelens rettigheter. Også i Østerrike ble det gjennomført store liberale og kirkefiendtlige reformer, særlig under Joseph II som var eneheriker fra 1780 til -90. Men det ble et problem både i Østerrike og Preussen at reformene var for radikale for store deler av en befolkning som ennå hadde dype røtter i gamle tradisjoner og folkelig fromhet.

1789 - revolusjon og reaksjon

Våren 1789 legger Mozart ut på reise til Preussens hovedstad, det ennå nokså uanselige Berlin. Han er invitert med av sin frimurervenn fyrst Karl von Lichnowsky. Underveis besøker de blant annet Dresden og Leipzig, hvor Mozart blir overvældet av motetter av Bach. Gjentatte ganger forbløffer Mozart publikum og kolleger i disse byene med sine verk og improvisasjoner, en tilråkommen kollega i Leipzig hører ham spille orgel og kan forundret sammenligne ham med den store Johann Sebastian! I mai oppholder han seg så endelig i Berlin. Samtidig møtes generalstendene som Louis XVI har innkalt, i Paris. Det skal bli skjebnesvangert.

I 1786 døde Friedrich II – han var blitt stiv i både kropp og sinn i sene år, og man tok ikke hans bortgang særlig tungt. Han ble etterfulgt av sin 41 år gamle nevø Friedrich Wilhelm II – det var hans gunst Mozart nå håpet på. For han hadde pengesorger og skrev på denne tiden flere fortvilte brev om å få låne til livets opphold.

Penger hadde Friedrich Wilhelm, og han var mer enn villig til å bruke dem. På mange måter var han sin store forgjengers rake

motsetning. Han hadde ikke tålmodighet til å sette seg grundig inn i statens styre og stell – han ville nok gjerne ha makt, men var ikke så interessert i detaljene. Istedenfor å sette seg inn i dem, brukte han heller sin tid på så forskjelligeartede lidenskaper som fromhet, kvinner, musikk og byggeprosjekter som Brandenburger Tor.

Friedrich Wilhelm II var medlem av Rosenkreuzerne, en hemmelighetsfull organisasjon ytre sett beslektet med frimurerne, men med et helt annet formål: å skape en from, protestantisk prøyssisk stat. Flere av hans medbrødre i bevegelsen ble sentrale i statens styre, og religionsfriheten ble innskrenket. I 1789 ble sensuren gjeninnført, og Kant måtte snart love å ikke ytre seg om religionsspørsmål mer. Dette står i skarp kontrast til at kongen selv holdt seg med diverse elskerinner og til og med ikke vek tilbake for bigami. Uansett, opplysningstiden i Preussen var over.

For Mozart var det av større betydning at kongen var en begeistret cellist, som musiserte jevnlig med sine hoffmusikere. Særlig ansett var den berømte franske cellisten Jean-Pierre Duport, som Beethoven senere skrev to sonater for - de ble for øvrig tilegnet Friedrich Wilhelm. Kongen understøttet også Luigi Boccherini, en fremragende italiensk komponist som for det meste virket i Madrid og skrev svært mye for hans yndlingsinstrument. Mozart var langt fra ukjent i Berlin, og kongen var fortrolig med noe av hans musikk. Etter en tid fikk han musisere ved hoffet og ytret seg svært positivt om kvaliteten på musikerne der. Kongen bad ham skrive seks strykekvartetter - og dessuten seks «lette klaversonater» til prinsesse Friederike - et honorar ble imidlertid ikke avtalt. Før han dro hjem igjen, skrev Mozart et sett variasjoner for klaver over en menuett av Jean-Pierre Duport (K. 573), det må vel betraktes som en vennskapelig gest overfor den cellospillende kollegaen.

Vel hjemme hos sin Constanze i Wien begynner Mozart på arbeidet. Han har imidlertid mye å bekymre seg for, og det går ikke så fort med dette ved siden av hans mange andre oppgaver. Operaen *Così fan tutte* skal skrives, og i september ferdigstiller han den berømte klarinettkvintetten, ved siden av mangt annet. Likevel, i juni -89 er den første kvartetten (K. 575) ferdig, i juli en klaversonate – hans siste (K. 576). Han fører disse verkene inn etter hverandre i verkfortegnelsen han har ført siden 1784. I Paris stormes Bastillen, revolusjonen har begynt.

Mozart hadde ved selvsyn sett forholdene i Paris 10 år tidligere og var opprørt over sosisetetens oppførsel og fattigdommen i gatene. Når nød og urett nå fikk begeret til å renne over, hentet lederne av opprøret inspirasjon i verker av Voltaire, Diderot,

Rousseau og andre franske opplysningsfilosofier. Mozarts reaksjon på revolusjonen er ikke kjent, han døde jo også før revolusjonskrigene og terrorveldet. Men det er grunn til å tro at han så på opprøret med en viss sympati, vel også bekymring. Hans kongelige oppdragsgiver hadde såmenn grunn til å være bekymret og purret ikke for å få ferdigstilt kvartettene. Først i mai og juni 1790 kan Mozart føre sine to siste strykekvartetter inn i verkfortegnelsen (K. 589 og 590). Det har gått så lang tid at det ikke lenger er naturlig med en tilegnelse til Friedrich Wilhelm II, tilnavnet «de prøyssiske» har likevel blitt værende. Mozart må selge dem «til spottpris» til forlaget Artaria. Han har ett og et halvt år igjen å leve, det aller siste verket i verkfortegnelsen blir en kantate til åpningen av et nytt frimurertempel. Få år senere blir frimurernes virke forbudt i Østerrike.

Før solnedgang

Wolfgang Amadeus Mozarts tre siste strykekvartetter fra årene 1789 og -90 går alle i dur: D-, B- og F-dur. Der han før har anstrengt seg for å leve opp til Haydns forbilde som kvartettkomponist, kan han nå stole på sitt fullendte mesterskap, han har ingenting å bevis. I formen er musikken relativt ukomplisert. Alle stemmene behandles med oppmerksomhet, men cellostemmen er så rik på utfordringer og melodisk materiale at kvartettene iblant kalles «cellokvartetter». Det kan ikke være tilfeldig tatt i betraktning deres forhold til den cellospillende kongen og hans hoffcellist Duport, som var en av de ypperste utøvere i denne tiden. Var kongen selv i det hele tatt i stand til å spille dem?

Mozart tar avskjed på opphøyd, klassisk vis fra strykekvartetten som sjanger. At verkene ikke kom av seg selv, vitner flere forkastede skisser om. I noen av verkene som følger kan en spore en mystikk som her ikke er fremtredende. Især er det naturlig å tenke på det ufullendte *Requiem* i denne sammenheng, men den romantiske dikteren, tegneren og komponisten E. T. A. Hoffmann kaller også *Tryllefløyten* et romantisk verk. Like fullt velger jeg å se Mozart som en opplysningskomponist til det siste, en tenker på høyde med Kant – men enklere å forstå for den som bryr seg ...

Etter Mozarts død lot kong Friedrich Wilhelm II inntektene fra en oppføring av hans opera *La clemenza di Tito* komme enken Constanze til gode – et forsinket honorar?

Morten Carlsen,
Norges musikkhøgskole

Mozart and Prussia

As Austrian composers, both Joseph Haydn and Wolfgang Amadeus Mozart wrote string quartets nicknamed “Prussian”. They were dedicated to, or at least intended for, King Frederick William II of Prussia, who ruled from 1786 to 1797. Regarding especially the last three quartets of Mozart, it may be interesting to delve a bit deeper into their origins, not least because Prussia ceased to exist ca. 150 years ago, and few people today have any connection with this former kingdom and its history.

Austria versus Prussia

The relationship between the Austrian Empire and Prussia was never marked by abundant cordiality. Even today, the populations of Austria and northern Germany, the eastern part of which was largely Prussian, regard each other with scepticism. There are historical reasons for this.

Three autocratic princes led Prussia’s astonishingly rapid rise to become a feared European power from around 1700. They developed an effective and loyal bureaucracy and a strong army. Ability and aptitude were rewarded. Prussian sobriety, discipline and sense of duty have come to be both admired and ridiculed, and the major European powers of the day seem to have regarded this new and ambitious kingdom as something of an upstart. The formidable, multinational Austria to the south, with its roots extending back to the Middle Ages, had other preferences and a different horizon. The upper class preferred to enjoy the good life and great art and had a flair for improvising and taking things as they came. Conviviality was their watchword. Likewise, getting ahead required more than ability and aptitude; a patron high up the ladder was indispensable — that, or well-lined pockets.

The clash of interests came to a head when young Frederick II, later known as Frederick the Great, acceded to the throne of Prussia. Soon thereafter he launched an attack against the great power to the south, then ruled by Maria Theresa — whose right to the throne as a woman could easily be called into question. The Seven Years’ War (1756-1763) some years later had serious consequences for large parts of the world, and the two powers found themselves on opposite sides, turning a deep-rooted scepticism into bitter enmity.

Enlightenment versus Piety

At the same time, the influence of the Enlightenment and the idea of enlightened absolutism was strong in both states: this was the Age of Reason. Frederick II was not lacking in artistic talent and philosophical depth. He played the flute, employed first-rate musicians at his court, and often entertained French thinkers of the Enlightenment — best known is his correspondence and relationship with Voltaire. Among other teachers at

Prussia’s leading university in the East Prussian city of Königsberg (today Kaliningrad) was Immanuel Kant, who elevated the ideas of the Enlightenment to their zenith. He may have been the greatest philosopher the world has ever seen.

It is an expression of the astonishingly liberal spirit that prevailed under Frederick II that censorship was abolished and religious freedom introduced. “Every man must get to Heaven in his own way”, he is known to have said. A Kant could speak freely without fear of reprisal. While things religious were alien to the King, he was a Freemason. Freemasonry’s humanistic, broad-minded way of thinking gained considerable influence throughout the eighteenth century, uniting members from very different backgrounds.

Also Haydn and Mozart were Freemasons and essentially sons of the Enlightenment. Haydn’s oratorios “The Creation” and “The Seasons” express optimism and belief in the goodness of humankind, while a number of Mozart’s operas are critical of the rights of the nobility. In Austria as well there were significant liberal religious reforms, especially under Joseph II, who ruled as absolute monarch from 1780 to 1790. Yet in both Austria and Prussia the reforms were too radical for large parts of the population, who still felt deep-rooted ties to old traditions and common piety.

1789 – Revolution and Reaction

In the spring of 1789, Mozart set out on a journey to Prussia’s then rather insignificant capital city, Berlin, travelling with a fellow Freemason, Prince Karl von Lichnowski. Their route included visits to Dresden and Leipzig, where Mozart was deeply moved by the motets of Bach. On repeated occasions in both cities, he amazed audiences and colleagues alike with his works and improvisations. An elderly colleague in Leipzig, astonished at Mozart’s prowess on the organ, compared him to the great Johann Sebastian! Mozart’s sojourn in Berlin began finally in May. In Paris at the same time, Louis XVI summoned the Estates General, a prelude to fateful events to come.

When Frederick II died in 1786, he had become rigid in both body and mind, and few grieved at his passing. He was succeeded by his nephew, Frederick William II, forty-one years of age, whose favour Mozart sought to gain. Beset by money woes, he had written several desperate letters in the hope of procuring life-sustaining loans.

Money was something that Frederick William had and was more than willing to use. The exact opposite of his illustrious predecessor in many respects, he lacked in-depth understanding of how to manage the state. Although desiring power, he had little interest in details. He spent his time instead pursuing his pas-

sions — piety, women, music, and building projects, such as Brandenburger Tor.

Frederick William II belonged to the Rosicrucians, a secretive organisation related in outward appearance to the Freemasons, but which pursued the much different aim of creating a piously Protestant Prussian state. With a number of his fellow members in the movement wielding power, religious freedom was curtailed, censorship was reimposed in 1789, and Kant soon had to pledge not to voice his opinion on religious questions. In sharp contrast to this, the King had his assorted mistresses and did not shy even from bigamy. It was, in any case, the end of the Age of Enlightenment in Prussia.

For Mozart, it was very important that the King was an enthusiastic cellist who regularly played music with his court musicians. Among the most distinguished was the famous French cellist, Jean-Pierre Duport, for whom Beethoven later wrote two sonatas — they were moreover dedicated to Frederick William. The King also supported Luigi Boccherini, an outstanding Italian composer whose activity for the most part was centred in Madrid and who wrote a very large number of compositions for the monarch’s favourite instrument. Mozart was by no means an unknown entity in Berlin, and the King was familiar with some of his music. Invited after a time to make music at the court, Mozart’s assessment of the musicians there was highly flattering. The King in turn asked him to write six string quartets — as well as six “easy piano sonatas” for Princess Frederica — but there was no immediate mention of a fee. Before his departure, Mozart wrote a set of variations for piano over a minuet by Jean-Pierre Duport (K. 573), no doubt a gesture of friendship toward his cello-playing colleague.

At home once again with Constanze in Vienna, Mozart began writing the commissioned works, but with other tasks and so much weighing on him, progress was slow. There was the opera *Così fan tutte* to compose, and in September, alongside other works, he finished his celebrated clarinet quintet. Nonetheless, in June 1789 the first quartet (K. 575) was completed, and in July a piano sonata — his last (K. 576). He entered these compositions in sequence in the catalogue of works he had kept since 1784. In Paris the Bastille was stormed; the revolution had begun.

Mozart had personal knowledge of conditions in Paris from ten years earlier, and he was indignant at the poverty in the city and the callousness of society. Incensed by the extreme want and injustice, the leaders of the insurgency drew inspiration from the works of Voltaire, Diderot, Rousseau and other French philosophers of the Enlightenment. Mozart’s reaction to the revolution has not survived in the written record, and he died before the wars and the reign of terror. Yet there is reason to believe that he regarded the revolt with some sympathy, tempered with

concern. Frederick William, who had good cause for alarm, did not send reminders for the uncompleted quartets, and it was not until May and June of 1790 that Mozart was able to enter his last two string quartets into his catalogue of works (K. 589 and 590). With the passage of so much time, dedicating them to Frederick William no longer seemed natural, but the nickname “Prussian” has endured nonetheless. Mozart was compelled to sell them for a trifling sum to the publisher Artaria. He had a year and a half left to live. His very last composition in the catalogue of works would be a cantata written for the opening of a new Masonic temple. Just a few years later, the activity of the Freemasons in Austria was forbidden.

Before the Sunset

Wolfgang Amadeus Mozart’s last three string quartets from the years 1789 and 1790 are in major mode: D, B-flat and F major. Whereas earlier he had endeavoured to live up to Haydn’s example as quartet composer, now he could rely fully on his consummate mastery; he had nothing to prove. In its form, the music is relatively uncomplicated. Attention is paid to all the parts, but there is such an abundance of challenges and melodic material in the cello part that the quartets sometimes are called “cello quartets”. It is not without reason, considering their relationship to the cello-playing monarch and his court cellist Duport, who was one of the most outstanding performers of his time. Would the King, one wonders, actually be able to play them?

Mozart took his leave from the genre string quartet in an exalted, classical manner. Discarded sketches testify to the fact that these works did not come of themselves. One can in some of his subsequent works detect a mysticism that is not evident here. In this context it is natural to think of the uncompleted *Requiem*, yet the Romantic poet, illustrator and composer E. T. A. Hoffmann also called *The Magic Flute* a Romantic work. I, nevertheless, choose to view Mozart as an Enlightenment composer to the end, a thinker equal to Kant — but easier to understand for those who try ...

After Mozart’s death, King Frederick William II had the proceeds from a performance of the opera *La clemenza di Tito* sent to Mozart’s widow Constanze — the long overdue fee?

Morten Carlsen,
The Norwegian Academy of Music

Engegårdkvartetten

ARVID ENNEGÅRD & ALEX ROBSON – Fiolin

JULIET JOPLING – BRATSJ

JAN CLEMENS CARLSEN – CELLO

Engegårdkvartetten så dagens lys under den spektakulære midnattssolen i Lofoten i 2006. Raskt ble dette kammermusikensemblet et av de mest ettertraktede i Norge. Kvartetten er kjent for sine mange modige og friske tolkninger av det klassiske repertoaret. Samtidig legger de vekt på å markere sitt skandinaviske opphav. Kvartetten har høstet internasjonal anerkjennelse, og de har vært med på å skape gode og tette bånd med flere ledende internasjonale utøvere. Ambisjonen blir gjenspeilet i svært varierte og rikholdige konsertprogrammer.

Engegårdkvartetten debut-CD ble utgitt i 2008. Platen ble hyllet som Norges beste klassiske utgivelse av Kjell Hillveg, en av landets mest fremtredende musikkritikere. For denne platen fikk Engegårdkvartetten også strålende internasjonale anmeldelser, blant annet «The playing is breathtaking» i The Strad, og «First rate quartet playing» i International Record Review. Deres andre utgivelse ble tildelt den meget høythengende «Supersonic Award» av musikkmagasinet Pizzicato.

I januar 2016 ga de ut en kritikerrost CD med verk av nordiske komponister som Grieg, Sibelius og Olav Anton Thommessen. «Her har vi antakelig fått den tolkningen som Grieg-elskere har ventet på», sier den engelske nestoren Tully Potter i MusicWeb International.

Engegårdkvartetten er aktive med konserter i Norge og utlandet. Europas fineste konsertlokaler er gjestet, som Mozarteum i Salzburg og Rudolfinum i Praha. Viktige festivaler har også fått oppleve deres spilleglede som SoNoRo-festivalen i Bucuresti, St. Magnus International Festival på Orknøyene, samt festivaler i Tsjekkia, Sveits og Tyskland. I 2015 spilte de for et begeistret publikum i Bogotá og Sao Paolo i Sør-Amerika.

Medlemmene i Engegårdkvartetten er alle grunnleggende oppvokst av å fremme kammermusikken her hjemme i Norge. Arvid Engegård er både grunnlegger og kunstnerisk leder av Lofoten International Chamber Music Festival, og Juliet Jopling er sterkt involvert i Oslo Quartet Series som grunnlegger og kunstnerisk rådgiver.

Engegårdkvartetten har blant annet spilt med Leif Ove Andsnes, Christian Ihle Hadland, Emma Johnson og Andrés Schiff. Kvartetten trives også i selskap med den etablerte folkemusikeren Nils Økland og med skuespilleren Bjørn Sundquist.

Kvartetten har mange spennende prosjekter foran seg, blant annet en nyskapende minifestival «På 1-2-3» i Nynorskens hus i Oslo hver høst.

Engegårdkvartetten støttes av Norsk kulturråd.

Engegård Quartet

ARVID ENNEGÅRD & ALEX ROBSON – VIOLIN

JULIET JOPLING – VIOLA

JAN CLEMENS CARLSEN – CELLO

Formed under the midnight sun in Lofoten in 2006, the Engegård Quartet has rapidly become one of Norway's most sought after ensembles. Their bold, fresh interpretations of the classical repertoire combined with a deep attachment to their Scandinavian roots has attracted international acclaim, and inspired some innovative partnerships and programming. The quartet's debut CD was praised as 'breath-taking' in *The Strad*, while their second release won *Pizzicato* magazine's 'Supersonic Award'. More recently, a CD of works by Grieg, Sibelius and Olav Anton Thommessen was praised by Tully Potter in *Music-Web International* as 'what Grieg lovers have been waiting for'.

The Engegård Quartet has a busy concert schedule throughout Scandinavia and further afield. They have performed in some of the world's finest venues, including the Mozarteum in Salzburg, Prague's Rudolfinum, and Museu de Arte de São Paulo in Brazil. Festival performances include the Delft Chamber Music Festival, SoNoRo Festival in Bucharest, and Heidelberg's Streichquartettfest. Members of the quartet are also deeply involved in bringing superb chamber music to Norway – Arvid Engegård as founder of the Lofoten International Chamber Music Festival, and Juliet Jopling as founder and co-artistic director of the Oslo Quartet Series. The Engegård Quartet have recently launched a totally new minifestival "På 123", a three-day journey into the life of one composer each autumn, in Nynorskens Hus in Oslo. 2016 saw the first ever edition of this festival, which was devoted to Robert Schumann.

The Engegård Quartet has had the honour of working with Sir Andrés Schiff, Leif Ove Andsnes, Christian Ihle Hadland, and Emma Johnson MBE, among others. They also love to collaborate with colleagues from different musical traditions, including fusions with Hardanger fiddler Nils Økland and with jazz violinist Ola Kvernberg, and a programme of Ibsen and Beethoven with actor Bjørn Sundquist.

The Engegård Quartet is supported by the Norwegian Arts Council.

Engegård Quartet

WOLFGANG AMADEUS MOZART
(1756-1791)

String Quartet No. 21 in D major, K. 575

- 01. I. Allegretto (07:13)
- 02. II. Andante (03:44)
- 03. III. Menuetto allegro (04:59)
- 04. IV. Allegretto (05:34)

String Quartet No. 22 in B-flat major, K. 589

- 05. I. Allegro (05:27)
- 06. II. Larghetto (05:45)
- 07. III. Menuetto moderato (06:02)
- 08. IV. Allegro assai (03:33)

String Quartet No. 23 in F major, K. 590

- 09. I. Allegro moderato (08:19)
- 10. II. Andante (06:34)
- 11. III. Menuetto allegretto (03:14)
- 12. IV. Allegro (06:55)

RECORDED IN SOLSIDEN CHURCH, FREDRIKSTAD, 29 NOVEMBER – 3 DECEMBER 2015

PRODUCER: **VEGARD LANDAAS** || BALANCE ENGINEER: **THOMAS WOLDEN** || EDITING: **VEGARD LANDAAS**

|| MASTERING: **THOMAS WOLDEN** || BOOKLET NOTES: **MORTEN CARLSEN** || ENGLISH TRANSLATION: **JIM SKURDALL** || BOOKLET EDITOR: **HEGE WOLLENG**

|| COVER DESIGN: **ANNA-JULIA GRANBERG / BLUNDERBUSS** || ARTIST PHOTOS: **ESPEN MORTENSEN**

SPECIAL THANKS TO:

KJELL HILLVEG || LARS-JONAS NYGÅRD || KARI LENE SELVAAG || GJERMUND UNDSETH || HANS THOMAS WAALER

LAWO
CLASSICS

LWC1123 © 2017 LAWØ © 2017 LAWØ CLASSICS
www.lawo.no